

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Andreae Alciati Emblemata

Alciati, Andrea

Patavii, 1661

Lasciuia. Emblema LXXIX.

[urn:nbn:de:bsz:31-127360](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-127360)

arbitratur, hoc symbolo, Motacilla crucis orbi inclusa, voluisse Alciarum exprimere verba illa D. Pauli ad Galatas cap. 5. *Qui autem sunt Christi, carnem suam crucifixerunt cum vitijs & concupiscentijs.* Interpretatur autem dirum amorem, Venerem masculam, cui auctor adiungat illicitum foeminarum, quæ duo mentem diripiunt. Profecto frequens ille caudæ motus in Motacilla, nescio quid obscœni repræsentet. Picæ sanè, & ingeniosè. Habemus et-

go præsentissimum contra tela Cupidinis remedium, nempe vt iuxta D. Pauli consilium, carnem cum vitijs crucifigamus. Si quidem iste erit diuinus & cœlestis *arripas*, qui terrenum illum, & in hac corporis compage delitescentem *porta*, robore validiore conficiet. Hoc vnum captiuarum animarum amuletum satis erit ad turpia omnia libidinum motuumq; genera frangenda.

Lasciuia.

EMBLEMA LXXIX.

DELICIAS & mollitiem mus creditur albus.
 Arguere, at ratio non sat aperta mihi est.
 An quòd ei natura salax & multa libido est?
 Ornat Romanas an quia pelle nurus?
 Sarmaticum murem vocitant plerique Zibellum,
 Et celebris suauis est vngvine muscus Arabs.

COM-

COMMENTARI.

I. PINGITVR fœmina pellibus murinis, & sumptuosis vestibus ornata; quam ego vellem dare, vt chirothecas, vel quid simile naribus tanquam odorata, admoueret. Huic assistant mures illi albi, vel Zibellini.

II. QVONIAM breuiter in adagijs declatur illud, *Mus albus* omnia illa verba transcribam. *Mus albus*, apud Suidam; *μῦς καλός*, id est, *mus malus*, apud Diogenianum: in hominem lasciuum & immodicæ libidinis dicebatur. Nam mures domestici salacissimi sunt, præsertim albi. *Ælianus* miram esse murium salacitatem, auctorum testimonijs docet, lib. 12. cap. 10. Atq; inter multa illud addit, *Epicratē*, in fabula quapiam, cum mulierem significare vellet prodigiosæ libidinis, *μυωβίαν* appellasse, (sic enim *Mefsalinam* vocat) quasi dixeris *murinam*: citatq; prouerbiū, *Μῦς λευκός*, ex *Philemonis* comœdia. Vnde receptum videtur, vt inter amatoriarum blandimenta, quemadmodum passeruli, columbæ, & id genus aliorum, itidem & muris cognomentum vsurpetur. *Maerialis*:

Nam cū me murē, cū me tua lumina dicis.
Sed euor non ipsum audimus *Ælianus*, sua verba ex lib. 12. cap. 10. histor. animal. Politiano, cap. 96. Miscel. dictantem. Ferit autem mures (inquit) salacissimos esse, testemq; adducunt *Cratinum*, scilicet in *Fugitiuis*: Age nunc tibi de sereno aduersus molliciem muris fulgurabo *Xenophontis*. Sed enim fœminam quoq; nutem narrant ad *Venera* esse præaridam. Rursusq; apud *Epicratem* in *Choro*, fabula enim hæc *Epicratis* est: Postremò subiit me detestabilis *lena*, deietans per puellam, per *Dianā*, per *Persephatam*, esse virulam, esse virginem, esse puellam indomitam. At illa cauis erat murinus. Superiectione eam salacissimam dicere voluit, cum cauum prorsus murinum vocauit. Et *Philemon*: *Mus albus*, cum quis eam. Sed pudet fari. Clamauit adeo statim detestanda *lena*, vt sæpe latere non est. Hactenus *Ælianus*, auctoritatibus etiam magni nominis *Comico*rum succenturiatus. Sanè de muris salacitate multa sunt à plerisq; scriptoribus tradita. *Opici* mures dicuntur *Iuuenali* salaces, libidinosi, obsceni, à spelunca, quam

Græci *σπηῖ*, id est, *foratam, cauernam*, vt *D. Augustin.* tradit quæst. in *Exod.* lib. 2. Sic enim obscenitatis partes per cauernam interdum argui docet *Ausonius* in epigramatis:

Deglubis, fellat, molitur per extramq; cauernam.

Muris quoq; salacitatem expressit *Plautus* *Truculento*, vbi *Phronesium* *Dinarcho* suadere conatur, vt multiuolus sit in re *Venera*, sic enim ait:

Cogitato, mus pusillus quæ sit sapiens bestia, Ætatem qui vni cubili nunquam committit suam,

Quia si vni ostium obsideatur, aliud per fugium gerit.

Ad hæc nonnulli fœminam salacissimam per æluri fœminæ simulacrum figurari dixerunt, propter animalis ingenium: cogunt enim mares ad coitum fœminæ, ipsaq; puniunt, nisi pareant.

DELICIAS & molliciem] mollicitudinē, luxum, libidinem, lasciuiam.

Mus albus] Adagium, *Mus albus*, de lasciuo & immodicæ libidinis homine. *Murem* album hodie vocant *Armellinum*, de quo *Paschalius* in libro de *Coronis*, & *Stephanus* *Pyghius* in *Hercule* *Prodicio*.

Arguere] ostendere, significare.

Natura salax] De salacitate murium iam diximus; quibus addo, non deesse auctores, qui fœminas absq; masculi coitu solo gustari vel linctu salis concipere affirmant, eò quòd in nauibus maritimis immensam murium copiam enasci vidissent. *Franciscus* *Petrarcha* contra, *murem* albū siue *Armellinum* suis versibus pro castitatis hieroglyphico nobilitauit, vt poret qui delicationis cuiusdam munditiæ exemplar haudquaquam ignobile esset, cui scilicet spureita tantæ sit abominacioni, vt limo ante ostium caui illito, capi potius à venatoribus, quàm eo sedari patiatur: quod cū sanctioris sit amoris proprium intemeratæ castitatis symbolum, quæ diuina tantum flamma succendatur, à peritissimis rerum ponitur.

Romanas mures] matronas. nomen specialius pro communi, *συνεδοχῆ* Poetis vnicatissima *Ouidius* 2. *Metamorph.*

Excipit, & nariibus mittit gestada Latinis id est, fœminis *Latius*. *Dicam* obiter, *Romanos*

Æluri
symbolū]

III

Mus albus

Mures absq; coitu concipere

Armellinum
suis
symbolum
castitatis]

Vespa per- manos olim in obfione Veiorum pellibus
liu apud tectos hyemare cepisse, vt est apud Liuium
Romanos. lib. 5. sed hæ pelles rudiores erant, vt sæcu-
lum tunc fuit, quas nulli alij vsurparent
in vrbe. Constat tamen pellicum vsu po-
stea in vestitum itrepisse: quod Seneca te-
statur in epistolis, quo loco mentionem fa-
cit pellicularum vulpium muriumque,
quas Zibellinos atq; Armelinos plerique
nuncupant: tamen si Zibellini maiores sint,
quam quibus murium nomen conueniat.

Zibellus. *Sarmaticum marem, &c.*] Zibellus à
quibusdam mus Sarmaticus appellatur
ad Alciati mentem, quod è Sarmatia adue-
hatur: dicitur & Alurus, de quo lege ca-
pit. 10. lib. 12. *Ælian.* De animalium histo-
ride etiam quæ supra Emblem. 37. de his
pellibus dicta sint.

Muscus Arabs Murem illum peregrin-
num, quem Zibellum vel Zibellinum ap-
pellant, ab Hieronymo dici quandoq; Mus-
scum, qui in delicatiorum vsu habetur,
aliqui opinantur. Nam *μύσκου*, parium
murem significat. Sed hoc odoris genus
præseis non innotuisse, arbitratur Hermo-
laus, nec Muscum dici, sed Moschum. Ha-
beri autem ex arboribus arentes pannos
muscoso villo, præstantes odore, quod ge-
nus Bryon dicunt Græci, nos Muscum.

Moschus Moschus autem apud Aetium & Paulum
capreae fanies creditur, quam Dorcada di-
cunt, ex umbilico aut vomica. Nam circa
umbilicum solet Nouilunij tempore huic
capreolo, seu capreae Indicæ (quam Scaliger
vult Gazelam esse Arabum, *Exerciti-*
at. 211. contra Cardanum) abscessus qui-
dam protuberare, qui maturus vel sponte
rumpitur, vel ob quendam pruritus ter-
ræ aut saxo affrictus, saniosum humorem
emittit (hinc à quibusdam pus aromati-
cum vocatur) euacuataq; hac vomica rur-
sum sanguinem quasi menstruum colli-
git, & iterum suo tempore emittit. Existi-
mant autem peritiores, hunc tam precio-
sum succum capreolam illam producere,
& tanquam liberalitate vberiore compen-
sare quod accepit, propter pascua odoratissi-
ma herbarum, quæ in sanguinem vertan-
tur, & hunc odorem illi concilient: vt est
apud Ioachim. Camerar. *Symbol.* Cent. 2.
Emblem. 45. Veniam facile impetrauero,
præsertim à delicatis nasit, si materiam de
Moscho, non vbiuis obuiam, paulò proli-
xius triuero, sic enim suauior ad olfactum

redibit. Sanè in India maximum Moschi
prouentum esse, inter omnes conuenit, cu-
ius historia ita describitur à Scaligero *E-*
xercitat. 21. In regno Peru (inquit) Gaze-
læ simile animal album est, cuius ex inferio-
re mandibula æquè dentes vtrinq; singulâ
exeruntur. Sub cuius ventre sit sanguinis
collectio in tumorem, quod apostema Gre-
ci vocant. Capta fera, eam pattem cum co-
xio simul abscindunt. Quæ sanguinis gut-
tæ inter secandum effluunt, caduntque, ex
pro Moscho optimo atq; excellentissimo
aut excipiuntur, aut colliguntur: eius mi-
nimæ particulae beneficio ad cæteri cruo-
ris condimentum vtuntur. Vbi secuerunt,
himdines admovent, tamq; diu, quoad ca-
rum fuctu vniuersus cruor cum ipsa vita
detrahatur. Eum sanguinem exiccatum,
atq; in puluerem redactum, prioris illius
perpauilla quantitate viribus verè effica-
cissimis perficiunt, quippe centesimam sa-
tis esse produnt. Tum illud in folliculos
hosce, qui ad nos importantur, inditum ser-
uant. Adulterationes, aut sinceritatem ita
vel deprehendunt, vel probant. Sincerum
naribus admotum illico sanguinem elicere,
&c. Porro alia rursus Moschi prouentus
ratio à regni Chinesis traditur scriptori-
bus, quæ sic habet. Bestiole ibi sunt vulpe-
cula, aut castellorum magnitudine atq; i-
agine. Hæ ad necem verberatæ ac plagis
mollitæ putrescunt cum carne pariter &
sanguine. Tum ex pelle, carne, & sanguine
incola rotundas vnicialesq; pilas siue cru-
menulas conficiunt, quæ filis vndiq; con-
suta venduntur. Caterum optimum ac
præstantissimum Moschi genus ex testicu-
lis horum animalium colligitur. Alterum
etsi Moschi nomine & ipsum proferet, ean-
dem tamen virtutem non habet. Vnde Chi-
nenses, omni in re vt seruntur elegantissi-
mi, ita & crumenas has rotundas testiculo-
rum forma effingunt, quò facilius ementi-
bus imponant. Animal ipsum naturali in-
stinctu, cum pretium testiculorum suorum
intelligat, de fuga aliàs desperans, eosdem
dentibus & mortu auellit, & in lyron ve-
luti libertatis abiicit. Ita occupato colle-
ctione testiculorum venatore, necem ali-
quando euadit. Quod ipsum & de fibro
proditum accepimus, de quo infra *Em-*
blem. 153. Chineses multa sanè versutia
id odoramenti genus vendunt, iecinora e-
nim boum seu vaccarum siccata & contu-
sa

Moschi colligendi ratio

Eius pro- batio.

Alia ra- tio Moschi colligendi.

Chinesium in Moscho vendendo fucus.

Modus adulterandi Moschi.

sa admiscunt, quibus Moscho imbutis crumenas impleant: & fraus quotidiano experimento agnoscitur. Moschus si tempore corruptus sit, & odoris expertus, crumenulis eximitur, ac in mortario tanditur in minutas partes: deinde puerili vrina aspersus, ac plumbeæ ollæ inclusus, obrutaro probè ote, pristinam odoris virtutem, si modò aliquis etiam vigor subsit, adipiscitur. Iohann. Hugo à Linschoten c. 23. & 70. suæ nauigat. Cœl. Rhodig lib. 24. cap. 25. Commentator Pancirolli lib. 2. Rer. memor. tit. 1.

Intolerabilius nihil est quam fœmina disite.
Martialis de quadam Philani, lib. 9.

*Tinctis murice vestibus quod omni
Et nocte vitur, Et die Philanis,
Non est ambitiosa, nec superba;
Delectatur odore, non colore.*

Plutarc. apophtheg. philosophorum: Cuidam vnguents delibuto dixit Zeno, mulierem olet. id est, *τις ἐστὶ γυναικὸς ὄζει*; D. Hieronym. ad Demetriadem, de seruanda virginitate: Polire faciem purpuris, & cerussa ora depingere, ornare crinem, & alienis capillis tutritum verticem struere, vt taceam de murium pretijs, candore margaritarum rubri maris profunda testantium, smaragdorum virore, ceramiorum flammis, hyacinthorum pelago, ad quæ ardent, & insaniunt studia matronarum. Idem Hieronymus epistola ad Gaudentium, de educatione infantulæ sic: *φιλόκομος* genus fœminarum est, multaq; etiam insignis pudicitia videt, tamen libenter ornari.

Quapropter cum fœminas & imbecillitas mentis, & grauiorum operum negata affectatio, omne studium ad curiosiorem sui cultum hortatur conferre, vt Valer. Maximus scriptum reliquit lib. 9. cap. 1. idèd ruenti harum luxuriæ in ipso mox introitu obstitendam, ceteroquin futurum, vt insoliti siue insolentis cœtus studium quotidie aliquid nouitatis sumptuosius sit adiecturum. Quocirca solis maritis permiffæ sunt fœminæ ornari: sic enim habet Canon: Fucari pigmentis, quo vel rubicundior, vel candidior appareat, adulterina fallacia est, qua non dubito etiam ipsos maritos se nolle decipi, quibus solis permittende sunt fœminæ ornari, secundum veniam, non secundum imperium. Nam verus ornatus, maximè Christianorum & Christianarum, non tantum nullus fucus mendax, verum ne auri quidem vestisq; sed mores boni sunt. Adhibenda igitur est munditia, vt Cicero dicebat, non odiosa, neq; exquisita nimis, vt non quarantur colores fictitij & ficati. Nam vt grauis est Innocentij, exhortatio: absit, vt alterius color comparabilis sit natiuo: quinimò cum facies adulterino colore fucatur, os abominabili fetore corruptitur. Quid enim vanius, quam crines inorquere, planare cæsarium, tingere genas, vngere faciem, producere supercilia quandoquidem fallax sit glotia, & vana sit pulchritudo. *Omnis caro senuum*

*Mulieris
circa cultum
studiosa.*

*Qualis
ornatus
conueniat.*

IV.
*Ornatus
matronarum
nimis.*
Mus albus.
*Muscus
Arabicus.*

*Mulieris
cur odori-
bus delo-
rentur.*

*Morsus in
nimis
fœminarum
nimis cul-
turi.*

Fœmina canicem germanis inscit herbis,

Et melior vero quaritur arte color.

*Fœmina procedit densissima crinibus em-
ptis,*

Etrog. suis alios efficit are suos.

*Quid de veste loquar? non iam segmenta
requiro,*

Nec qua de Tyrio murice lana rubet.

Iuuenal. 6. Satyra:

*Nil non permittit mulier sibi, turpe putat
nil.*

*Cũ virides gemas collo circumdedit, Et cãm
Auribus extensis magnos promisit elenchos:*

& omnia

& omnis gloria eius quasi flos agri. Sed ad hanc tamen luxuriam ardere & insanire, studia matronarum conuenitur D. Hieronymus ad Demetriadem, vt diximus. Et in vita B. Marcellae ita de Romanis matronis differit: Ille solent purpuris & cerasura ora depingere, sericis nitere vestibus, splendere gemmis, aurum portare ceruicibus, & auribus perforatis tubri maris preciosissima grana suspendere, fragrare musco mure, maritos ita plangere, vt tandem dominatu eorum se caruisse latentur. De hisce inuitibus loquitur Seneca, cum cuiusdam locupletis domus centum auribus gestari scribit, in lib. de vita beata. Sed quid solas feminas ornatuum studio incessimus, eum videre sit quosdam virili saltim forma mulierum nitores emulari? de quibus aculeatè sic idem Hieronymus ad Rusticum monachum: Videas nonnullos accinctos vestibus, pulla tunica, à mulieribus non posse dissidere, sub eodem manere tecto; simul eodem iure ancillas habere inuenes in monasterio, & præter vocabulum nuptiarum, omnia esse matrimonij. Martialis acutum scemina in quemdam lib. 12. *Hic qui faminis noctesq; diesque cathedris,*

*Incedit tota notus in Vrbe nimis,
Crine nitens, nigro unguento, pellucidus ostro,*

Ore tener, latus pectore, crure glaber.
In huiusmodi cinnamulos pueros, & calamistratos, & peregrini mutis olentes pellicula, inuehitur etiam D. Hieronymus. illud Martialis vsq; dicit:

Pesthimo, non bene olet, q; bene semper olet.
Cui accommodari poterit illud Tullij ad Atticum lib. 2. Quamquam illa tua horridula milli atq; incompta visa sunt, sed tamen erant ornata hoc ipso, quod ornamenta neglexerant; & vt mulieres, ideo bene oleret, quod nil oleant, videbantur. Sed quantus hodie est abusus vestium & sericis? in quibus matronæ translucent, & viri vsq; ad plebeios iam ijs ornantur, toties veritas lege sumptuaria, tam saepe, quam frustra promulgata. Solinus certè hoc illud esse sericum dicebat, cap. 63. in vltim

publicum damno seueritatis admissum; & quo ostentare potius corpora quam vestire, primò sceminis, nunc etiam viris persuasit luxuriae libido. In huiusmodi sericarum vestium subtilitatem tenerrimam grauius stomachatur Seneca lib. 7. de Benefic. cap. 9. inquit: Video sericas vestes, si vestes vocandæ sunt, in quibus nihil, quo defendi aut corpus, aut pudor deniq; possit; quibus sumptis mulier parum liquidò nudam se non esse iurabit. Hæ ingenti summa ab ignotis etiam ad commercium accesserunt, vt matronæ nostræ ne adulteris quidem plus sui in cubiculo, quam in publico ostendant. Intelligit nimirum sericas illas vestes, in Coa insula è filo subtilissimo, tenuissimo, ac delicatissimo textas, vt instar vitæ pellucere, atque ita corporis partes sub aspectum facile subijcerent. Hinc Horat. lib. 1. Satyra 2. *Cois*, ait, hoc est, tenuissimis illis in vestibus,

--- tibi penè videre est

*Vt nudam, ne creare malo, ne sit pede turpi
Metiri possis oculo latus. An tibi manus
Inscelias fieri, precinnq; auellier ante
Quam mercem ostendi?*

Indeq; Varro vestes illas, vitreas appellat togas, id est, oculatas vel ocellatas. Suidas tunicas interlucentes dicit, & visu facile penetrabiles. Petronius vocat ventum textilem; & alibi, nebulam lineam. Huiusmodi ornamenta Elaias cap. 3. mulierum impudicarum esse iniuit. At Christianarum mulierum verus ornatus graphicè à Tertulliano ita describitur, lib. de cultu scemin. *Proditte vos iam medicamentis & ornamentis extructæ Apostolorum fumentes de simplicitate candorem, de pudicitia ruborem, depictæ oculos verecundia, & spiritus taciturnitate, inferentes in aures sermonem Dei, annexentes ceruicibus iugum Christi. Caput maritis subijcite, & latus ornata eritis. Manus lanis occupate, pedes domi figite, & plusquam in auro placebunt. Vestit e vos serico probitatis, byssino sanctitatis, purpura pudicitiae. Taliter pigmentatæ Deum habebitis amatorem. Nunc ad stabulum Augiæ accedamus.*

Ad.

Viri mulieres,

Vestis Coas.

Verni mulierum ornatus.

Abusus sericis vestium.